

Az MHTT bosznia-hercegovinai tanulmányútja

A Magyar Hadtudományi Társaság elkötelezett abban, hogy az érintett tudományterületek összefogása mellett segítse tagjait tudományos eredményeik gyakorlatba történő átültetésében, illetve biztosítsa szakmai továbbképzésüket. 2020-ban e küldetés jegyében fogalmazódott meg az egyesület vezetésében egy közös bosznia-hercegovinai szakmai tanulmányút gondolata. A koronavírus-járvány, majd az orosz–ukrán háború kitörése nehezítette a szervezést, ezért az EUFOR Althea béketámogató műveletnek is otthont adó Camp Butmir látogatásával egybekötött utazásra végül 2023 áprilisában került sor.

A negyvenfős társaság április 20-án, a délelőtti órákban lépte át Bosznia-Hercegovina északi határfolyóját, a Szávát. Néhány kilométerrel odébb máris a délszláv háború nyomaival és az európai szemnek kissé különleges vallási és kulturális emlékekkel találkozhattunk. Hornyik Anna idegenvezető útközben a rövid történelmi áttekintésen túl jugoszláviai személyes gyerekkori emlékeinek felidézésével hozta közelebb a hallgatósághoz az 1990-es évek hangulatát, és az ott élők háborús emlékezetét. Utunk első szakaszán Bosznia-Hercegovina többségében szerbek lakta területén haladtunk, amire a gyakorta felbukkanó szerb zászlók és a nagy számban látható ortodox templomok is látványosan emlékeztettek. Az országot a jugoszláv háborút lezáró daytoni egyezmény (1995) két entitásra, az ország 49%-át kitevő és többségében szerbek lakta Boszniai Szerb Köztársaságra (Republika Srpska), illetve az ország 51%-án elterülő, bosnyák-horvát többségű Bosznia-Hercegovinai Föderációra osztotta (Federacija Bosne i Hercegovine).

A társaság a kora délutáni órákra érte el Bosznia-Hercegovina fővárosát, ahol előbb a 176 méter magas Avaz Twist Towerről tekintettük meg Szarajevót, majd rövid városnézés keretében idegenvezetőnk nyújtott részletes tájékoztatást a multikulturális ország történelmi, vallási és etnikai sajátosságairól. A városnézés során a csoport meglátogatta a Latin hidat, ahol 1914. június 28-án Gavrilo Princip szélsőséges szerb diák merényletet követett el Ferenc Ferdinánd trónörökös ellen; a 16. századi Gazi Husrev bég dzsámiját, valamint a Vječna vatrát (az Öröklángot), amely a II. világháború katonai és polgári áldozatainak állít emléket Szarajevóban. Az idegenvezetés során a társaság tagjai számos történetet idéztek fel az Osztrák–Magyar Monarchia boszniai okkupációját követő szarajevói fejlesztésekről, illetve a délszláv válság eseményeiről. Bár az időkeret nem engedte, hogy az MHTT tagjai felkeressék a meghatározó történelmi

A magyar katonák mostari Öreg-híd újjáépítésében végzett segítségét megőrkítő emléktáblaa koszorúzása 2023. április 22-én

(A szerző felvétele)

helyszíneket, a városban tett séta során szóba került az 1896-ban megnyílt, majd 1992-ben teljesen kiégett ikonikus épület, a Viječnica (tanácsháza); a Sarajevó környéki dombra emelt egykori kaszárnya, illetve a Miljacka folyó jobb partján elterülő, monarchiabeli lakónegyed, amely a budapesti Belgrád rakpart hangulatát idézi.

A Magyar Hadtudományi Társaság csoportja másnap szakmai program keretében ellátogatott az EUFOR ALTHEA misszióknak, és a sarajevói NATO Parancsnokságnak helyet adó Butmir táborba. A látogatás során az MHTT-t dr. Hajós Dezső ezredes, az MHTT kommunikációs elnökhelyettese fogadta, aki jelenleg az EUFOR összekötő részlegének vezetőjeként teljesít szolgálatot a műveleti területen. A látogatás során Somogyi Zoltán dandártábornok, az EUFOR törzsfőnöke, dr. Horváth Gábor politikai tanácsadó, Mák András alezredes, a NATO HQ HR tanácsadója, Márki Gábor alezredes, EUFOR összekötő tiszt, valamint Balogh László alezredes, az EUFOR-misszió táborparancsnoka részletesen tájékoztatta a résztvevőket Bosznia- Hercegovina biztonsági kihívásairól, az ország politikai struktúrájáról, az etnikai alapon rendeződő politikai pártok okozta feszültségekről, valamint az ország euroatlanti integrációs törekvéseinek korlátairól. Az egyedülálló államszerkezet által indukált politikai, társadalmi és gazdasági nehézségek megismerésén túl, a látogatók a 2006-ban alakult, és kivételesen állami szinten működő Bosznia-Hercegovina Fegyveres Erőinek kihívásaival is megismerkedtek. A szakmai program során prof. dr. Szenes Zoltánt, az MHTT elnökét hivatalos látogatás keretében fogadta Helmut Habermayer vezérőrnagy, az Európai Unió bosznia-hercegovinai békefenntartó erőinek parancsnoka, valamint Bakir Bekiroglu ezredes, a sarajevói NATO Parancsnokság parancsnokhelyettese.

A Magyar Hadtudományi Társaság csoportja Butmir táborban

(A szerző felvétele)

2023. április 22-én a magyar katonáknak a mostari Öreg-híd (Stari Most) újjáépítésében végzett munkáját megörökítő emléktábla koszorúzására került sor a hercegovinai város polgármesteri hivatalának parkjában. A Magyar Műszaki Kontingens 1997 szeptembere és 1999 decembere között elsősorban a lerombolt híd elemeinek folyóból történő kiemelésében játszott kiemelkedő szerepet. Segítségüknek, illetve a széles körű nemzetközi összefogásnak köszönhetően az újjáépített Stari Most 2004. július 23. óta nem csupán a város, de a megbékélés jelképeként pompázik újra a Neretva folyó felett.

A Magyar Hadtudományi Társaság képviselői április 23-án helyi tárlatvezető kíséretében Tito elnök egykori atombunkerébe látogattak. A délszláv válságot megelőző időszakban az ún. „titoizmus” Jugoszlávia-szerte hamis biztonságérzetet keltett az emberekben, Josip Broz Tito államelnök azonban számtalan vészhelyzeti tervvel rendelkezett, amelyek következtében bunkerek százai maradtak hátra a volt Jugoszlávia utódállamaiban. Ezek közül is kiemelkedik a bosznia-hercegovinai Konjic városa közelében található Tito Bunker, amelynek építését Tito akkor rendelte el, amikor a második világháborút követően a Szovjetunió és a Nyugat közötti nukleáris fegyverkezési verseny kezdett elmérgesedni. Az atomkonfliktus esetén akár 350 embernek – a tagköztársaságok vezetőinek és az elnök körének – is védelmet nyújtó építményben lakóhelyiségek, konferenciaterem, irodák, illetve stratégiai tervezési helyiségek is rendelkezésre álltak. A bunker létezése egészen Jugoszlávia felbomlásáig államtitok volt.¹

A négynapos szakmai kirándulás kiváló alkalmat biztosított arra, hogy a különböző területek szakértői más-más perspektívából, mégis közösen vitassák meg a régió lehetőségeit, kihívásait. A résztvevők abban a reményben tértek vissza a sikeres szakmai utazásról, hogy az MHTT a jövőben más országokba, régiókba is szervez tanulmányutat.

Fülöp Dóra

1 bunker.ba – a konjici Tito Bunker hivatalos honlapja